

AKWAEKE EMEZI

RAKAS SENTHURAN

MUSTAN HENGEN MUISTELMAT

Akwaeke Emezi

RAKAS
SENTHURAN

MUSTAN HENGEN MUISTELMAT

Suomentanut Kaisa Kattelus

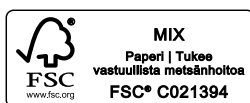
*KOSMOS

Lainausten suomennotokset:

Daphne du Maurier, *Rebecca*: Helvi Vasara
Akwaeki Emezi, *Makeaa vettä*: Sari Karhulahti
Dzhalaladdin Rumi: Jaakko Hämeen-Anttila ja KK
Elif Shafak, *Rakkauden aikakirja*: Maria Erämaja
George R. R. Martin, *Valtaistuinpeli*: Satu Hlinovsky

F I
L I

Kirjallisuuden vientikeskus FILI
on tukenut tämän kirjan kääntämistä.

alkuperäinen englanninkielinen laitos DEAR SENTHURAN

Copyright © 2021, Akwaeki Emezi

All rights reserved

suomenkielinen laitos

© Kaisa Kattelus ja Kustannusyhtiö Kosmos 2023

ISBN 978-952-352-143-8

*KOSMOS

Painettu EU:ssa

Rakkaalle henkibestikselleni,
profeetalle ja näkijälle,
lempparityhjyydelleni.

Meille kaikille,
joilla on yhä jalka
toisella puolella.

Olemattomuudessa | Rakas Katherine

On kesäkuun puoliväli.

Mustameri on turkoosinsininen, kasviplanktonin kukintojen tahraama, täynnä päilyviä peilejä, kareista heijastuvaa auringonvaloa. Seison kivikossa kädessäni tyhjä vesipullo ja kuuntelen, kun aallot sylkevät vaahtoa aamun hiljaisuuteen. Lokit kaartavat ja kiljuvat taivasta vasten. Muuan taikuri, johon olen rakastumassa, on pyytänyt minua tuomaan tullessani pari pisaraa merta, tätä nimenomaista merta, tätä jonka lähellä olen. Minun piti ottaa se – merenpala – kun kävin yhtenä päivänä uimassa, mutta unohdin. Sen sijaan seisoin tunnin ajan reisiäni myöten vihreässä leväpilvessä sääret turtina, selkä kuumottaen. Silti tuntui kuin en olisi ollut missään.

Ehkä se johtui kaikesta matkustamisesta, turvaohjeiksi sumenevista lentokentistä ja karheista sinisistä istuimista, tai sitten kaupungeista: valkosuklaanoro vohvelilla eräällä piknikillä Johannesburgissa, ortodoksimunkki kävelemässä ukkosmyrskyssä Sofiassa, pieni afrosaparoinen tyttö myymässä kotitekoista sitruunamehua Brooklynissä. Ehkä se johtui kodittomuudesta: päättynyt vuokrasopimus Trinidadissa, liian monia vierashuoneita liian monissa maissa. Sana *nomadi* lausutaan aina ikään kuin siinä olisi jonkinlaista karua loistokkuutta, mutta

minun suussani se potee aikaeroväsymystä, se on levittänyt kasvoilleen kangasnaamion viideksitoista minuutiksi yrittäessään kääriä itseensä vähän kosteutta.

Olen jo lakannut välittämästä.

Ruumiini on samassa tilassa kuin mieleni – kelluva, irtonainen, pilviin ripustettu, rajoja päin syöksyvä, yksinäinen. Mikään paikka ei tunnu todelliselta, kaikki ihmiset ovat rakennelmia. En enää yritä torjua erillisyyttä, pikemminkin opettelen vajoamaan siihen. Rumi kehottaa olemaan tälle maailmalle kuollut, elossa vain Jumalalle; Sozopolissa muuan entinen munkki nojautuu illallispöydän yli lasimaalaussilmät kirkkaina ja ker too erilaisista tyhjyyden muodoista buddhalaisuudessa. Silitän hänelle, että etsiessäni paikkaa, jossa olla, etsin tosiasiaassa minuutta, ja että ainoa minuus, jossa olen kotonani, on sellainen jota ei ole olemassa, ei enää, että se on hajotettu, sekoitettu tomuun.

Sitaisen hiukset pois silmiltä ja alan kavuta alas kohti merta. Lenkkarit liukuvat hitaasti märällä kalliolla, asettelen jalvoja halkeamiin, painan kämmeniä vasten kiviä. Maa kohoo korkeammaksi samalla kun vajoan. Meri vetää kohti. Ymmärän niitä jotka ehkä yrittävät kadota siihen, joille irrallisuuden tunne käy ylivoimaiseksi, joiden tarve olla olemattomuudessa muuttuu toiminnaksi. Avaan pullonkorkin ja kyykistyn kivellet, lasken käteni ja odotan, että maininki täyttää pullon. Tunnen olevani ypöyksin. Vesi on puhdasta sinertävän muovin sisällä. Pitäisi lähteä – on ehdittävä busseihin ja lentokoneisiin – mutta tämä olemattomuuden kaarre on niin oikea ja todellinen, että istun pitkään aloillani.

Tekstaani taikurille, kerron miten meri muuttaa kivet kehdoiksi ja vaatetelineiksi. Jos olisin täällä tarpeeksi pitkään,

hajoaisin ehkä vaahdoksi, vetäytyisin johonkin mikä on paljon suurempaa kuin ruumiini.

Haluan olla olematon, olemattomuudessa.

Taikuri kirjoittaa takaisin. *Minäkin olen turkoosi*, hän sanoo, *kasviplanktonin tahraama*.

Tuli | Rakas Jahra

Petroli polttaa melkein kaiken.

Kun olin lapsi, talomme valtasi välillä sotilasmuurahaisten armeija, punainen joki, ripisevät otukset joita virtasi ikkunautojen yli ja jotka purivat meitä hartaasti. Teimme soihtuja petrolissa liotetusta sanomalehtipaperista ja poltimme muura-haisia, kärvensimme mattomme ja kylpyammeemme. Bensan hinta nousi, aloimme laittaa ruokaa pienellä vihreällä petroli-keittimellä ja katsoimme miten kattilat tummuivat. Kuivalla kaudella haravoimme lakastuneita lehtiä toimimattomaan pora-kaivoon, roiskutimme petrolia päälle ja pudotimme tulitikun perään. Muistan hämmästelleeni, miten niin pieni määrä märkyyttä voi synnyttää niin suuren roihun. Minä ja pikkusiskoni tanssimme tulen ympärillä, kunnes meidät kutsuttiin sisään ja saimme toruja koska tukkamme haisi savulta.

Kun yrittää polttaa ihmisen, tulee halvemmaksi käyttää petrolia kuin bensaa.

Vietin koko lapsuuteni Abassa, etelänigerialaisessa kauppa-kaupungissa, jossa molemmat sisarukseni syntyivät. Kun collegen jälkeen palasin Nigeriaan ja pyörin Lagosin porukoissa, tajusin heti, että lapsuuden kotikaupunkini oli vastalause niille, joiden mielestä en kuulunut joukkoon, en ollut tarpeeksi

nigerialainen. Abaan kenelläkään ei ole mitään sanomista. Se oli valttikorttini – jopa tehokkaampi kuin syntyminen Umua-hiassa, isän ja isoisän synnyinkaupungissa. Aba teki minusta ehdottoman ”aidon”, sillä Abassa varttuneesta ei kukaan voinut sanoa, ettei hän ole ”oikea” nigerialainen, vaikka minusta syntynyt vaikutelma olikin muuten väärä. Näytin ja tuoksuin niin vieraalta, verenikin oli niin vieras, että ihmiset arvelivat minun ilman muuta kasvaneen Nigerian ulkopuolella tai ainakin vietäneen kaikki lomani muualla.

Totuus oli kuin tarina. Olisin halunnut kertoa, ettei meillä ollut koskaan juoksevaa vettä, että torakanmunat hyytelöityivät jääkaapin oven kananmunakoteloihin, että imeytyskuopan betonikate halkesi pysyvästi ja ilmassa leijui aina tunkkainen lemu. Me himoitsimme vihreitä omenia, mutta ne olivat liian kalliita, kolme muovipussissa heiluvaa omenaa maksoi sata naira, meille oli tuttu valkoisen leivän punaiseksi tahraavan ketsupin intiimi maku, keitettyyn riisiin sekoitetun margariinin halpa öljyisyys, sitä ryydittävä häpeä. Tästä en puhunut mitään. Hymyilin vain ja kuuntelin vitsejä abalaisista, jotka pystyvät valmistamaan ja myymään väärennettynä mitä hyvänsä, jopa lasillisen vettä.

Kasvoin kirjojen keskellä, ostin niitä käytettynä Ikot-Ekpene Roadin postista, sain serkuilta Lontoosta tai hain äidin ja isän erillisistä kokoelmista. Samalla kun mellakat polttivat kaupunkia, minä ja sisareni uskoimme näkymättömiin keijuihin, takapihalla piileskeleviin haltioihin. Meillä oli kissoja oljentelemassa matoilla, koira jolla oli vereslihaiset korvat, ja monia Barbie-nukkeja Saudi-Arabiasta, minne äiti oli muuttanut vuonna 1996. En tuolloin tiennyt, etten enää koskaan asuisi hänen kanssaan. Kun kalkkunoihin iski linturokko, otimme

niitä kiinni, painoimme maahan ja opimme, että rokkoa voi hoitaa palmuöljyllä. Kun koirat saivat matoja, opimme että jos haavaa painaa varovasti kädellä, madot varisevat valkoisina ja kiemurtelevina hiekkaan. Opimme ettei huuliin kannata koskea, jos on juuri käsitellyt karvasvernoniaa, sillä silloin on kieli mennyttä, eikä silmiä pidä hieroa jamssin kuorimisen jälkeen, sillä siitä koitua kutina voi tehdä sokeaksi. Matkimme pappia messussa, kuiskutelimme hiljaa, kun olisi pitänyt olla puhumatta. *Päästä meidät kaikesta pahasta ja anna armoisasti rauha meidän päivinäme.* Kotimatalla ohitimme opetussairaalan ulkopuolelle kasatut mätänevät ruumiit, kuoleman ääni kiiri ilmassa. Leikimme autossa. Pysyimme lapsina.

Kun avolavapakettiauto oli murskannut sisareni jalan vuonna 1996, isä kielsi meitä ajamasta okadoilla, sanoi että kadut olivat liian vaarallisia. Olin usein tottelematon, ajoin nojaten tuuleen, nostin jalkoja kauemmas polttavasta pakokaasusta, etteivät sandaalit sulaisi. Kiivetessäni ensimmäisen kerran moottoripyörä-taksin kyytiin hyvä ystäväni huusi minulle jotain, vei huomioni niin että säären sisäpinta paloi metallia vasten. Hän irvisti. "Varo pakoputkea", hän sanoi. Seuraavana päivänä koulussa iho oli rikki ja rakkuloilla. Tungin palovammaan pulveria ja kahdenlaista jodia, kunnes se oli ruma, violetiksi ja punaiseksi rohtunut. Lopulta haava arpeutui tasaiseksi, ja minä opin kiipeämään moottoripyörän selkään toiselta puolelta.

Kun poltin siskoni vasemman reiden, opin että polttohaavat nousevat aina rakkuloille, synnyttipä ne metalli tai vesi kuten hänen tapauksessaan. Istuimme kaikki aamiaispöydässä, johon oli katettu Milo-suklaajauhe, sokeri ja maitojauhe niin kuin äiti halusi ollessaan kotona. Ojensin käteni ja tartuin termos-pulloon, mutta veli ei ollutkaan kiertänyt sen korkkia kunnolla

kiinni, ja kun kallistin pulloa, siitä valui tulikuuma virta siskon koulupuvulle ja poltti hänen jalkansa. Hän pomppasi pystyyn ja kiljui ja juoksi olohuoneeseen, ja kaikki rynnistivät perään ja minä pyytelin hurjana anteeksi. Muistaakseni palovamman päälle rikottiin muna, lismainen ja keltainen. Tämä oli jo toinen kerta, kun näin hänen jalkansa ihon tekemässä luonnottomuuksia. Ensimmäinen kerta oli silloin, kun avolavapaku oli raahannut häntä perässään pitkin Okigwe Roadia, mutta silloin iho oli mennyt rikki toisella tavalla, monimutkaisemmin, silloin sen oli halkaissut valkoinen luu joka oli työntynyt kirkuen esiin musertuneesta punaisuudesta. Parhaan ystäväni isä pani jalan kuntoon. Minä opin, että ihmiset ovat lihaa.

Viikon kuluttua aurinkoon jätettyjen ruumiiden pahentuvan lihan löyhkä on sietämätön, kahden viikon jälkeen entistä hirveämpi. Eräänä iltana kävellessäni kotiin alkoi sataa, ja tulvivalla Faulks Roadilla opin, että hengetön ruumis kelluu, jopa pompahtelee vedessä. Ennen yhdettätoista ikävuottani opin, että aivot ovat harmaat, tämän minulle opettivat Brass Junctionin asfaltti ja murtuneeksi kalebassiksi muuttunut ihmispää. Katsoimme päätä joka päivä koulumatkalla, pidätimme henkeä ajaessamme risteyksestä ja kääntyessämme vasemmalle Aba-Owerri Roadille kohti Abayia. Opin, että ihminen kestää paljon enemmän kuin etukäteen tuntuu mahdolliselta.

Kun aseelliset ryöstöt riistäytyivät Abassa hallinnasta niin, että jos niistä teki ilmoituksen, poliisit vain alkoivat vältellä kyseistä seutua, joukko nuoria miehiä otti oikeuden omiinsa. Ryhmä antoi itselleen nimen Bakassi Boys. Sen päämaja oli Ariaria-torilla, ja näimme usein koulumatkalla sen ajoneuvoja viilettämässä pitkin katuja. Miehet riippuivat auton

ikkunasta tai bussin katolta, heiluttelivat viidakkoveitsiä ja aseita, joista lepatti punaisia ja keltaisia kangaskaistaleita.

Bakassi Boysin pojat tappoivat ja polttivat varkaita, hakkasivat ruumiit kappaleiksi viidakkoveitsillä, heittivät päälle autonrenkaan ja aina luotettavaa petrolia, jättivät ne näkösillemme varoitukseksi ja muistutukseksi. Kukaan ei uskaltanut siirtää ruumiita ennen kuin pojat antoivat luvan. Kun olin neljätoista, matkustimme Malesiaan isovanhempiemme luo ja kerroin siellä Bakassi Boys -ryhmästä serkulleni. ”Kamalaa että ne tappavat ihmisiä”, serkku sanoi kävellessämme rannalla. Katsoin häntä kuin hänen puheissaan ei olisi järjen hiventäkään. Jopa oman osavaltiomme kuvernööri oli sallinut tappamisen – niin kuin oli sallinut mellakat vuonna 2000 sen jälkeen kun igboja oli murhattu joukoittain Kadunassa, kun vainajamme oli lastattu siellä rekkoihin ja lähetetty takaisin meille.

Kun muistelen tuota aikaa, ajattelen miten arkista tappamisen olikaan, miten nuori minä olin.

Opin Abassa muutakin: Että äiti jonka tapaa kerran vuodessa on muukalainen, vaikka kuinka itkisi hänen peräänsä erosalon pitkinä kuukausina. Että jos isä heristää viidakkoveistä sähkömittarin lukijalle, hänelle ei voi kertoa mitä naapurimme – sama joka vei siskoni sairaalaan auto-onnettomuuden jälkeen – teki minulle, sillä kaksitoistavuotias on liian nuori tahraamaan käsiään vereen. Naapuria kohdeltiin kuin sankaria, ja hän nimitti sisartani vuosien ajan pikkuvaimokseen. Voin tosiaanakin taata, että ihminen kestää paljon enemmän kuin etukäteen tuntuu mahdolliselta.

Kerroin näistä asioista eräälle ystävälleni lounaalla Lagoissa – en yksityisistä kokemuksistani, ainoastaan ruumiista, ulkonaliikkumiskielloista ja Otokotoksi kutsutuista rituaalisista

kidnappauksista, moskeijan polttamisesta, kaikkien kiinnisaatujen muslimien tappamisesta ja kolmensadan pohjoisnigerialaisen murhaamisesta kahdessa päivässä sen jälkeen, kun ruumisrekat olivat tulleet Kadunasta, jolloin me saimme viisi vapaapäivää koulusta, pysyttelimme kotona ja näimme tuhkat tullihuoneen edessä. Kerroin luokkakaverini vitsailuista, että minun on syytä olla varovainen. ”Sinähän näytät siltä kuin olisit pohjoisesta”, hän sanoi. Kerroin muslimimiehestä, joka huhujen mukaan muistutti niin paljon igboa, että kun häntä tultiin hakemaan, hän liittyi lynkkausjoukkoon ja tappoi omaa väkeään pysyäkseen hengissä, todistaakseen että oli yksi meistä. Kerroin naapurinrouvasta, jonka vartija oli pohjoisnigerialainen suutari ja joka piilotti vartijan ja hänen viisivuotiaan poikansa palvelijoiden taloon. Kun lapsi kuuli meteliä kadulta, hän yritti juosta katsomaan, mutta rouva sai hänet kiinni, piiskasi ja passitti takaisin. Poika oli viisivuotias. Meillä ja naapurilla oli yhteinen avokadopuu.

Kertoessani näistä asioista istuimme Freedom Parkissa ja ystäväni tuijotti minua koko ajan kauhuissaan. ”Puhut omiasi”, hän sanoi. ”Oletko tosissasi?”

”Sellaista oli Abassa yhdeksänkymmentäluvulla”, muistutin. ”Luulin että kaikilla nigerialaisilla oli sellainen lapsuus.” En ollut arvannut, että hän olisi yllättynyt. Olihan hänkin nigerialainen ja minua vanhempi. Kai hän sentään oli nähnyt pahempaakin.

”Ei kaikilla todellakaan ole ollut tuollaista lapsuutta!” hän sanoi kiihtyneenä. ”Mikset kirjoita siitä?”

Kohautin olkapäitäni, koska kuolema on vain kuolemaa ja Aba on Aba. En ollut pitänyt noita asioita kirjoittamisen arvoisina. Kertoessani kuulin kyllä millaisia tarinani olivat, tummanpuhuvia kuin vanha veri, sellaisia joiden olisi pitänyt traumatisoida minut, tehdä toiseksi, aivan kuin jokin minussa, ehkä

viattomuus, olisi kostutettu petrolilla ja käretytetty mustaksi ja savustuneeksi kuin suya-vartaan pinta. Minusta tuntui kuitenkin kuin minulle ei olisi tapahtunut mitään. Collegessa minulla oli serbialainen ystävä, joka ei suostunut pukahtamaankaan kaikesta mitä oli nähnyt. Minulla oli New Yorkissa tyttöystävä, joka oli viettänyt lapsuusvuotensa sodan keskellä Liberiassa. Kuulostaan varmaan rienaukselta, mutta me tiedämme, että elämä jatkuu aina verisenä ja normaalina.

Kun olin kirjoittanut romaanini *Makeaa vettä*, jouduin hyväksymään sen, etten ole edes ihminen. Kuinka se vaikuttaa siihen, miten näen elämän tai ennen kaikkea kuoleman? Ajattelen paikkaa jossa vartuin ja minuutta joka siellä rakentui, sitä versiota minusta joka tietää, että ruumis on lihaa mutta myös jonkun lapsi. Ajattelen, miten pimeys voi elää muistoissa samalla kun kaupunki palaa roihuna kaksikymmentä vuotta sitten.

Aina tuli ei ole tulta. Aina kaikki ei palakaan poroksi.

Silpominen | Rakas Eugene

Se, joka on oḡbanje, on luokiteltu toiseksi – ja tekee toiseuden ilmeiseksi tavalla, joka ylittää sukupuoleen liittyvän kaksija-kaisen ”toiseuden”. Tämä toinen sukupuoli merkitään syntymässä – samalla tavoin kuin miehen ja naisen status – koh- telemalla ja koristelemalla lasta tietyllä lailla. Oḡbanjen suku- puolisen olemuksen voi tosiaankin nähdä hämäyksenä – ja toi- saalta se on merkki, että oḡbanje luultavasti murtuu torjuessaan ihmishormit.

Misty Bastian, ”Irregular Visitors: Narratives about Oḡbanje (Spirit Children) in Southern Nigerian Popular Writing”

Pääset kohta kärryille.

Oḡbanje on ihmisäidistä syntynyt igbohenki, eräänlainen kujeilija joka kuolee odottamatta, palaa takaisin seuraavassa lapsessa ja aloittaa kaiken alusta. Ihmiset sanovat oḡbanjeja pahansuoviksi, koska ihmiset nyt ottavat kaiken aina itseensä. Oḡbanjet tulevat ja menevät. Ne eivät koskaan ole kunnolla täällä – onhan olento, joka syntyy kuollakseen, kuollut olento jo elässään. Igbo-ontologian mukaan kaikki kiertävät joka tapa- uksessa uudelleensyntymisen kehää: ihminen on oma esi-isänsä,

hänestä tulee esi-isä, pyörä pyörii loputtomiin sukupolvesta toiseen. Oqbanjet taas ovat tässä kehässä tunkeilijoita, ei-toivottuja poikkeamia. Ne eivät synny sukupolvien ketjusta vaan tulevat tyhjiydestä, ja siksi on tärkeää, ettei oqbanje koskaan saa jälkeläisiä. Jos se saisi, se tuottaisi silmukoita sukupolviketjuun ja kuollessaan sen henki liittyisi ihmishenkien joukkoon, samaan uudelleensyntymän kehään.

Kohdunpoisto on kätevä keino estää tätä tapahtumasta.

Olen aina kammonnut lisääntymistä, sitä että kehossani on lisääntymiskyvyn merkit: kohtu lasten kantamiseen, pyöreät rinnat niiden ruokkimiseen – pelkästään tämän kirjoittaminen kuvottaa minua. Kaksi vuotta Brooklynin muuton jälkeen menin ensimmäiseen leikkaukseeni, rintojen pienennykseen. Toimenpide tehtiin päiväkirurgisesti: rinnoista poistettiin vähän rasvaa, vähän rauhasia, vähän ihoa, ei kummempaa. Vaatimukseksi oli terapeutin kirje, jossa hän vakuutti että olen järjissäni.

”Tämä tällainen on minulle ihan uutta”, kirurgi sanoi minulle. Hän oli vanha valkoinen mies, joka oli tehnyt monia leikkauksia transihmisille, rintojen suurennuksista rintojen poistoon. ”Miehestä naiseksi, naisesta mieheksi, sen ymmärrän. Mutta että jotain siltä väliltä?”

Hymyilin hammasta purren ja ojensin terapeutin kirjeen ja tulostettuja kuvia toiveitteni mukaisesta rintakehästä. Se olisi sellainen, joka tuntuisi oikealta, joka ei liikkuisi liikaa eikä heilahtelisi vääränlaisena ja joka sallisi vapaan hengittämisen, koska en joutuisi enää ahtautumaan binderin litistävään mustuuteen. Maksoin lääkärielle kymmenentuhatta dollaria, jotka olin säästänyt opintolainasta, ja yritin niellä raivoni siitä että minulta vaadittiin tällaista pelleilyä. Rintojen suurentamista ei kukaan olisi ihmetellyt, mutta toive saada pienemmät rinnat,

kun minulla ei ollut edes selkäkipuja, oli ilmeisesti niin järjetön, että hanke vaati terapeutin hyväksynnän. Jälkitarkastuksessa kirurgi valitti, ettei hän ollut koskaan joutunut keskustelemaan kenenkään potilaan kanssa yhtä paljon kuin minun. Olimme viettäneet parin vastaanoton aikana toistemme seurassa yhteensä puolisen tuntia.

Arpiin tuli liikakasvua, rintaan jäi hohtavia ruskeita keloideja ja litteitä kiiltäviä jokia. Joskus, kun vielä luulin että lihan kieli on minulle ainoa mahdollinen kieli, katsoin niitä muistuttaakseni itselleni, että olin ”tarpeeksi trans”, koska olin päättänyt muokata kehoani. Vaikka transidentiteetti ei edellytä dysforiaa eikä leikkauksia, arvet ilmensivät ja vahvistivat omaa varmuuttani siitä. En tuolloin vielä tiennyt tarkasti, millaiseksi olin kehoani korjaamassa, mutta selvää oli että sukupuoli, johon minut oli kasvatettu, oli väärä – en ole koskaan ollut nainen.

Ensimmäisen leikkauksen jälkeen masennus lieveni huomattavasti. Tätä yhteyttä en ollut aikaisemmin kunnolla tajunnutkaan, sitä miten kehodysforiani vaikutti mielenterveyteeni, lietsoi hanakasti depressiotani – vain muutama kuukausi ennen leikkausta olin selvinnyt itsemurhayrityksestä. Päätös lopulta-kin muokata kehoa tuntui isolta askelelta lähinnä siksi, että se oli muiden silmissä niin iso. Muiden pelko oli melkein tarttuvaa, mutta toisaalta minä olin se joka joutui elämään tässä ruumiissa, minä olin se joka kärsi. Rintojen pienennys oli yksinkertaisesti välttämätön toimenpide, joka vähensi haluani kuolla, teki elämästä hieman helpompaa.

Seuraavaa leikkausta suunnitellessani minusta tuntui silti väkevästi, että rikoin sääntöjä, etenkin nigerialaisena. Korvani herkistyivät omalle yhteisölleni, kuulin inhosta raskaat äänet jotka sanoivat että turmelen ruumiini, että Jumala on tehnyt

minut tarkoituksella tietynlaiseksi eikä minulla ole oikeutta väittää vastaan sanoin eikä teoin, että silvon itseäni. Oli olemassa ihanne, johon ruumiini olisi pitänyt mukautua, ja minä poikkesin siitä käymällä leikkauksissa. En huolinut tätä ajattelutapaa elämäni keskuukseksi vaan valitsin toisin, valitsin maailman jossa poikkeama oli ihanne.

Tein valintani auliisti. Ei minua ole koskaan haitannut olla silvottu olento.

Robotin nimi oli da Vinci.

Se oli siro ja tarkka, se työnnettiin navan kautta sisään, se pilkkoi kohdun ja munanjohtimet pieniksi merkityksettömiksi palasiksi, jotka sitten imettiin ulos ruumiistani. Toimenpiteellä oli pitkä nimi: robottivasteinen kohdunpoisto ja molempien munanjohtimien poisto. Leikkauspäivän aikana minun piti toistaa koko litania seitsemän kertaa, kun hoitajia kävi erilaisten lomakkeiden kanssa varmistamassa, että tiesin mitä olin tekemässä, mutta en pannut pahakseni. Olin odottanut tätä vuosia. Tämä oli toinen kerta, kun muokkaisin kehoani, jotta se muistuttaisi enemmän henkiminuuttani. Entisessä elämässäni olin itsekin kouluttautunut kirurgiksi, avannut ruhoja ja leikannut skalpellilla läpi verinahan, faskian ja lihaksen. Mutta tässä elämässä olin kaksikymmentäkahdeksanvuotias ja kylmä, turtaa ihoani verhosi sairaalakaapu, hoitajat käärivät minua lämmitettyihin peittoihin. Siitä huolimatta malttamaton ilo soitti minussa heleitä kelloja. Odotin kärsimättömänä, että minut kärrättäisiin ulos leikkaussalista ja olisin viimein hedelmätön.

Paras ystäväni Alex lensi New Yorkin osavaltion pohjoisosaan ollakseen kanssani. Leikkauksen jälkeen hänelle pedattiin huoneeseeni peti samalla kun minä tilasin vohveileita

huonepalvelusta. Hoitajat yrittivät nostaa minut seisomaan, mutta kipu oli kuin vuoroveden imu, veti minua pinnan alle. Huojuin paikoillani, olin vähällä kaatua, ja niin he auttoivat minut takaisin sänkyyn ja lisäsivät kipulääkitystä. Haukoin henkeä ja katsoin säikähtäneenä Alexia, jonka lämpimät kädet olivat ympärilläni.

”En tiennyt, että tämä olisi näin kamalaa”, sain sanottua.

”En minäkään”, Alex vastasi.

Hoitaja vilkaisi meitä epäuskoisena. ”Sinusta on poistettu kokonainen elin”, hän huomautti. ”Se on aika iso leikkaus.”

Parin tunnin kuluttua pääsin nousemaan sängystä, kävelin hitain askelin pitkin sairaalan lattiaa tippateline vierelläni, kämmen laahaten seinää, hoitaja käsipuolella. Seuraavana päivänä Alex ajoi minut kotiin ullakkohuoneistooni. Vietin toipilasajan alkupäivät enimmäkseen siellä, märän sammalen värisessä laiskanlinnassa. Sen sivussa oli puuvipu, joka vapautti selkänogan saranan ja sai jalkatuen nousemaan natisten ja nytkien niin että tuoli oikeni. Nukuin siinä noin viikon, koska minun oli vaikea nousta seisomaan ja taipua teräviin kulmiin ja koska sänkyäni oli liian lähellä lattiaa. Olin täynnä tikkejä ja opioideja, ja sisäelimeni oli pantu uuteen järjestykseen. Tämä ei ollut ensimmäinen silpomiseni, mutta yksi parhaista kyllä.

Jos ogbanje – henki joka käy vakuuttavasti ihmisestä – edustaa todellisuuksien limittymistä, niin mitä voi sanoa ogbanjesta, joka kokee dysforiaa ja ratkaisee asian kirurgisesti? Oli väistämätöntä, että nämä limittyneisyydet kiinnostivat minua, koska elän niissä, olen olemassa yhtä aikaa eri todellisuuksissa, joita yleensä pidetään toisensa pois sulkevana. Mitä sanaa käytämme dysforiasta, jota kokee ihmishahmoon joutunut henki? Ehkä se on lihadysforiaa. Ei-ihmidysforiaa. Henkidysforiaa.

Metafyysistä dysforiaa. En tiedä, mutta se vaati minua muokkaamaan kehoani kuvastamaan olentoa joka olen.

Oivallus, että olen ehkä ogbanje, tuli minulle vuosia ennen kuin kirjoitin romaanin *Makeaa vettä*, samoihin aikoihin kun aloin sanoa olevani trans, mutta vei aikaa ennen kuin osasin törmäyttää ja yhdistää nämä kaksi maailmaa. Muutaman vuoden ajan torjuin koko ajatuksen, koska olin opiskellut pelkästään länsimaaisessa viitekehyksessä ja enimmäkseen luonnontieteitä ja oli vaikea asettaa igbojen hengellinen maailma samanveroiseen tai jopa arvokkaampaan asemaan kuin ne. Kolonialismin perintö on opettanut meitä ajattelemaan, ettei mokoma maailma ole todellinen, että se on silkkaa jujua ja taikauskoa. Kun lopulta aloin uskoa sen olemassaoloon, aloin myös uudelleen aprikoida, mikä oli sen merkitys sukupuoleni kannalta.

Onko ogbanjella edes sukupuolta? Onhan sukupuoli hyvin inhimillinen käsite.

Lihan kielellä trans on ihminen jonka sukupuoli on jokin toinen kuin syntymässä määritelty. Oli epäolennaista pohtia, onko ogbanje itsessään jo sukupuoli vai onko se kokonaan vailla sukupuolta, sillä se on oma erillinen kategoriansa, ja siksi en edes sijoittanut sukupuolenkorjaustani inhimillisten rajojen sisään. Pikemminkin leikkaukset olivat silta todellisuuksien välillä, siirtyminen siitä, että minut oli määritelty naiseksi, siihen että määrittelin itse itseni ogbanjeksi: että olin henki joka räätälöi säilytysastiansa heijastamaan omaa luontoaan.

Oli huomattavan vaikeaa saada lääkärit poistamaan minulta vahingoittumaton elin – etenkin kun kysymyksessä oli lisääntymiselin ja lääkärit pitivät minua naisena – siitä huolimatta että sen poissaolo oli hyvinvointini edellytys. En ollut saanut keneltäkään kohdunpoistoa puoltavaa lausuntoa – oli liian vaikeaa

löytää terapeutti, jolla olisi ollut kokemusta ei-binäärisistä transpotilaista – eikä minulla ollut leikkaukseen varaakaan. Uskoin pystyväni säästämään rahat, ja niinpä varasin ajan muutamalta gynekologilta keskustellakseni vaihtoehtoista. Päätin olla tuomatta julki sukupuoltani (tai sen puutetta) ja sanoin sen sijaan, että valitsin leikkauksen, koska en halunnut lapsia.

Lääkärien reaktiot olivat torjuvia ja aavistuksen vähätteleviä. ”Entä jos muutat mieltäsi?” he kysyivät loputtomissa tutkimushuoneissa, joissa metalli, lasi ja valkoiset takit tiivistyivät yhdeksi suljetuksi oveksi. Suuhuni nousi tuhat vastausta mutta nielin ne kaikki, koska näillä ihmisillä oli se, mitä tarvitsin: suojahansikkaisiin verhotut kädet, joilla he pystyisivät avaamaan minut ja viskaamaan kohtuni kirkasväriseen muoviseen biojäteastiaan tai minne ei-toivotut elimet nyt sitten menevätkin. Dysforia oli punoutunut sisälleni tiukaksi solmuksi, koska en lainkaan tiennyt miten kustantaisin leikkauksen tai mistä tätä menoa edes löytäisin lääkärin, joka suostuisi sen tekemään. Se ei ollut yhtä paha kuin ennen ensimmäistä leikkausta, mutta oli se yhä olemassa – ja siitä tuli joka kuukausi lähes mustanpunainen muistutus. En voinut elää niin, että oli pienikin rasakaaksi tulemisen riski, ja niinpä kokeilin kierukkaa. Kun sitä pantiin sisään, kiljuin kivusta, niin raastavan väärältä tuntui, että kohdunkaulani kautta työnnettiin vierasta esinettä. Vuoto oli kuukausien ajan liian runsasta, se läpäisi supertamponit ja yösiteet, tulvi yli kuukupin laitojen. Lopulta ultraäänitutkimuksessa kävi ilmi, ettei kierukka ollut paikoillaan, ja se oli pakko poistaa. Tuntui kuin kehoni olisi sylkäissyt sen itsestään, mikä taas muistutti, ettei mikään muu auttaisi kuin veitsi.

Tässä vaiheessa olin lähtenyt Brooklynista ja muuttanut osavaltion pohjoisosaan, ullakkoasuntoon jossa oli sammalenvihreä

laiskanlinna. Välillä kärsin raastavista alavatsakivuista, jotka sitoivat minut tuntikausiksi sänkyyn. Kun toinen talveni siellä oli aluillaan, menin urogynekologille, sillä ajattelin että virtsarakossani oli jotain vikaa. Kokeisiin meni koko iltapäivä, ja lopulta lääkäri kutsui minut huoneeseensa ja kertoi, että minulla oli 84 prosentin todennäköisyydellä endometrioosi. ”Voidaan aloittaa ehkäisy”, hän sanoi. Kieltäydyin.

”Miksi ei?” hän kysyi, ja yhtäkkiä hänen huoneensa ilma pysähtyi. Hermoni sirittivät, kielelläni lepäsi terävänä kelmuna maku, jonka tunsin joka ainoa kerta ennen paljastuksen tekemistä.

Yksin ollessani on helpompaa. Nykyään lähimmät perheenjäseneni ja parhaat ystäväni ovat niitä, jotka ymmärtävät etten ole ihminen. Noihin aikoihin sanoin muille vain, etten ole nainen, mutta silti jotkut pitivät minua naisena. En ollut sitä huomaavinanikaan, koska toisinaan on helpompi olla panematta vastaan, helpompi oppia pitämään muiden ymmärtämättömyyden synnyttämää eristyneisyyttä turvapaikkana. Nuo ystävät karisivat aikanaan pois. Olemassaoloni ei ole kiinnittynyt epätarkkaan määritelmään sukupuolesta kaksijakoisena käsitteenä; vapaana rajoittavista luokitteluista minun ei tarvitse edes ajatella sukupuoltani, ei tarvitse ylipäätään esittää olevani ihminen. Yksinäni olen vain minä ja näen itseni selvästi.

Mutta kun puhun toisten ihmisten kanssa, joudun kanavoimaan sen, kuka tai mikä olen, heidän ymmärtämälleen kielelle. Se vaatii kasaan laskostumista.

”Olen trans”, selitin lääkäriille. ”Minulle on tehty rintojen pienennysleikkaus, hormonit kumoaisivat sen.”

Hän nyökytteli, ja mahassani myllersi. ”Minulla on ollut transpotilaita”, hän sanoi. ”Voimme tehdä kohdunpoiston, jos se on toiveittesi mukaista. Vakuutuksesi kattaa sen.”

YLISTETYN KIRJAILIJAN MUISTELMATEOS

Kirjemuotoon kirjoitettu omaelämäkerrallinen teos on ravisteleva kuvaus kirjailijan omasta todellisuudesta, jota määrittää niin igbojen uskomusjärjestelmä, perheen sisäiset jännitteet kuin pyrkimys vapauteen.

Ystäville, rakastajille ja perheenjäsenille osoitettujen rehellisten ja intiimien kirjeiden kautta Akwaeke Emezi piirtää kuvan itsen muodostumisesta ja siitä, miten hänen luova henkensä löytää täyden voimansa ihmisten maailmassa. Emezin tarina on kudelma transformatiivisia päätöksiä omasta sukupuolesta ja kehosta, äkillisen menestyksen käsittelyä ja ihmissuhteissa vaikeilua. Tuloksena on herkkä mutta todistusvoimainen teos, joka ammentaa samasta erityislaatuudesta älykkyydestä joka leimaa Emezin romaaneja – Rakas Senthuran on inspiroiva kuvaus tarinankerronnasta, itsestä ja selviytymisestä.

ISBN 978-952-352-143-8

KL 99.1

KANSI: CAROLINE SUINNER

9 789523 521438